

KAREL ČAPEK VZPOURA DAVŮ

Přítomnost č.3/1934

(...) Nikoli vzpoura davů, nýbrž hromadné selhání jedinců. Můžeme-li mluvit o jakémsi upadání, nevězí ten úkaz asi v tom, že se davy derou nahoru, nýbrž v tom, že se horempádem hrnou dolů ti, kdo svým posláním mají stát výš, to jest být rozumově nadřaděni. Nemusí nás znepokojovat civilizační cesta nahoru, nýbrž kulturní cesta dolů. Nebudeme naříkat, že dnes ve světě rozhodují nižší ideály, ale budeme se ptát, kam se poděly ty vyšší ideály, kdo je vytratil, kdo od nich upustil. Koneckonců davy jsou po jisté stránce bezmocné: mohou pálit knihy, nebo rozbíjet hlavy, ale nemohou zničit myšlenku. Myšlenku je možno jenom zradit. Davový člověk může nedbat vyššího rozumu, ale nemůže jej ponížít. Jeho moc se stává nebezpečím teprve tehdy, přestane-li nad ním silně, jasně a neodbytně zaznívat hlas zvěstující, že jest něco nad jeho dosaženou úroveň, něco jemu nepodrobeného. Teprve tehdy může člověk davový nabýt povážlivé převahy, nezjevuje-li se mu žádná vyšší a inteligentnější instance, která by už svým bytím a trváním rušila absolutní platnost jeho sufizantních názorů. Řekněme, kdyby čtenář novin nenalézal denně černé na bílém, že nic není nadřaděno jeho vkusu, jeho představám a zásadám, kdyby se tisk přímo necpal ráno i večer snažně a služebně na jeho úroveň, ztratil by ten čtenář brzo uspokojení ze své průměrnosti. Říká se, že noviny jsou dělány svými čtenáři. Ano, bohužel: ale měly by být dělány několika vzdělanými a myslícími lidmi.

To jsou noviny. Připočtete politiky, vychovatele a literáty, připočtete statisíce lidí, kterým se dostalo vzdělání a tím předpokladů pro širší rozhled, a kteří přesto se snaží dokázat, že nemyslí jinak než kolektiv, ke kterému se připojili ať pro kariéru, nebo proto, aby už nemuseli myslet, a máte kulturní zrcadlo doby. Ti, kdo mohou a mají jít za poznáním, běhají za davy a myslí si, že je vedou. Tato hromadná dezerce od osobního myšlení a hledání si našla ovšem pěkná slovíčka: žvaní se o duchu doby, o příkazu doby, o nástupu generačním a kdesi cosi: samé záminky, aby se nemuselo myslet vlastním mozkiem, nýbrž v obecných heslech, která nahrazují jakýsi mozek kolektivní. Pořád se předpisuje, co se má myslet: jenže duch, který se nezřekl své nejvlastnější funkce, může přijímat jen jediný příkaz: jak se má myslet. Není jiného předpisu pro myšlení než myslet správně, kriticky, úplně a přesně. A kdo ze vzdělanců přijímá jiné předpisy pro své myšlení, předpisy, které mu ukládá jeho štamtiš, jeho partaj, jeho žurnál nebo já nevím která davová instance, ten pomáhá rozmíchat tu strašnou směs troubovství a násilnosti, která ohrožuje Evropu zbarbarizováním.(...)

KAREL ČAPEK THE REVOLT OF THE MASSES

Přítomnost č.3/1934

Not a rebellion of the masses, but rather a mass failure of individuals. If we can talk about some sort of lapse, the phenomenon probably does not lie in the fact that the masses are clamouring their way upwards, but rather in the fact that those whose mission it is to stand higher, that is to say, to be reasonably superior, are hurtling downwards head over heels. We don't have to be uneasy about the path of civilization upwards, but rather about the path of culture downwards. We shall not complain that in today's world it is the lower ideals which are decisive, but we shall ask whither the higher ideals have vanished, who lost them, who abandoned them. In the end, the masses are in a certain respect powerless; they can burn books or smash heads, but they cannot destroy an idea. An idea can only be betrayed. The man of the masses can neglect higher reason, but he cannot denigrate it. His power becomes dangerous only when there ceases to sound strongly, clearly and unrelentingly over him a voice declaring that there is something beyond the level he has achieved, something which has not submitted to him. The man of the masses can obtain dangerous dominance, only when no higher and more intelligent instance appears to him, which, simply by its being and lasting, would abrogate the absolute validity of his self-satisfied opinions. Let's assume that the reader of newspapers did not, on a daily basis, find in black and white that something subordinated to his taste, to his ideas and principles, and that the press didn't force itself mornings and evenings, insistently and servilely, onto his level the reader would soon lose his satisfaction with his own mediocrity. It is said that a newspaper is made by its readers. Yes - unfortunately; but it ought to be made by several educated and thinking people - that's a newspaper. Add to them politicians, educators and men of letters, add to them the hundreds of thousands of people who have received an education (and thereby the prerequisites for a broader view), and who nevertheless persist in trying to show that they think no differently from the collective which they have joined, either for their careers or so that they no longer have to think, and you have a cultural mirror of the times. Those who can and must pursue knowledge run after the masses and think that they are leading them. This mass desertion from individual thinking and searching has, of course, found some nice little words; one natters on about the spirit of the times, the demands of the times, about the coming up of the next generation and all sorts of things: nothing but pretexts so as not to have to use one's own head, but, instead, can use general slogans which function as some sort of collective head. What one ought to think is continually being prescribed to one; but the spirit, which has not denied its most special function, can accept only one command, namely, the way one ought to think. There is no prescription for thinking other than thinking correctly, critically, completely, and precisely. And who among the educated accepts other prescriptions for thinking, prescriptions assigned to him by his table in the pub, his party, his journal, or I don't know what mass authority, helps to stir up the dreadful mixture of dunderheadedness and violence, which is threatening Europe with barbarization. [...]

Translation Derek Paton

*) *Přítomnost* (The Presence) was the most influential periodical in pre War Czechoslovakia. Its founder and editor was a most brilliant analyst with literary ambitions - Ferdinand Peroutka. *Přítomnost* was gradually suppressed during German occupation and then again during the Communist era. The Germans even offered Peroutka the chance to edit *Přítomnost* in 1943 while he was in camp Terezín, an offer that he bluntly refused despite being in danger of being transferred to a concentration camp. After 1989 *Přítomnost* was resurrected by Martin Jan Stránský, the son of the former publisher of the journal. It is now published as *Nová Přítomnost* (The New Presence) and had as its editors such individuals Petr Pithart and Jan Sokol.